

Valtavirtaa vastaan

Risto Solantie on aivan oikein määritellyt ”arktisen” alueen luonnontieteellisen ilmastoluokituksen kriteerein, onhan se yleisimmin käytetty ja tunnetuin tapa nähdä pohjoiset alueet. Kirjoittaja on nyreissään siitä, että vastoin varoituksia ”arktinen” määritellään nykyään – etenkin Suomen arktisen strategian jälkeisessä poliittisessa retoriikassa – ”epätieteellisesti”. Kaikki pohjoisten alueiden (jos kohta kaikkien muidenkin alueiden tutkijat) tietävät kuitenkin, että eri alueita ja niiden rajoja määritellään hyvin monella tavalla riippuen tutkimusasetelmista, -motiveista ja poliittisista intentioneista. Rajat, jos jotkut, ovat sopimuksenvaraisia, ajassa ja paikassa liukuvia. Näemme tästä esimerkkejä päivittäin maailmanpolitiikan näyttämöllä.

Olemme todistaneet viime vuosina käsitekaappausta sikäli, että valtavirran esittämä luonnontieteellinen määritelmä ”arktisestä” ei olekaan enää ainoa käsitteellinen vaihtoehto. Kansainvälisessä humanistisessa ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa pohjoinen (arktinenkin) alue näyttäytyy erijaiselta kuin valtavirtamääritelmä antaa ymmärtää. Eivätkä ainoastaan niin sanottujen ihmistieteiden edustajat, vaan (mitä seikkaa olen halunnut erityisesti alleviivata) myös hallintoviranomaiset ja poliitikot ovat kehittäneet oman arktisensa. Koska pääministerit, ulkoministerit ja presidentit kertovat meille, että Suomi on ”kokonaisuudessaan” arktinen maa, on se totta. Lähtökohtaisesti ei kai voida olettaa, että poliitikot kautta arktisten rantavaltioiden valehtelisivat ehdoin tahdoin, tai että he eivät ymmärtäisi, mitä he puhuvat ja kirjoittavat.

Suomalaisessa poliittisessa retoriikassa ”arktinen” tarkoittaa tätä nykyä railakkaasti 60.–70. pohjoisen leveysasteen välistä aluetta. Tietenkään se ei ole ainoa totuus arktisesta, mutta erittäinkin konkreettisiin toimenpiteisiin johtanut mallinnus siitä, miten poliittinen puhe tavoitteellisesti ja tarkoituksenhakuisesti muuttaa ja liu’uttaa maapallon alueita ja niiden rajoja. Se, että tutkijat kiinnittävät huomiota käsitekaappauksiin, ei ole korruptiota eikä myötäilyä, vaan tieteellistä uteliaisuutta ja yhteiskunnallista kantaaottavuutta.

MARIA LÄHTEENMÄKI

Kirjoittaja on Itä-Suomen yliopiston historian professori.